

ЗВІТ

за результатами проведення першого циклу моніторингу якості організації дистанційного навчання в закладах позашкільної освіти Донецької області (І цикл)

Дослідження проводилось управлінням Державної служби якості освіти у Донецькій області з метою дослідити якість організації освітнього процесу під час дистанційного навчання в умовах воєнного стану.

Завдання моніторингу:

- проаналізувати мережу закладів позашкільної освіти області (далі – ЗПО);
- вивчити форми організації освітнього процесу в закладах позашкільної освіти в умовах воєнного стану під час дистанційного навчання;
- визначити рівень забезпечення потреб учасників освітнього процесу закладів позашкільної освіти регіону щодо забезпечення якості освіти, освітньої діяльності;
- розробити рекомендації за результатами моніторингового дослідження.

Дослідження проводилось у формі опосередкованого одержання інформації від учасників дослідження методом онлайн-анкетування на платформі Google Forms та дистанційного спостереження за педагогічною діяльністю з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних і цифрових технологій.

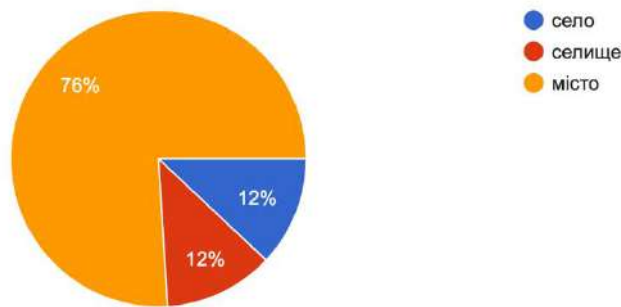
Перший цикл (у 2023/2024 навчальному році) моніторингу було проведено у період з 29 січня по 23 лютого 2024 року, у якому взяли участь 2113 учасників освітнього процесу, а саме: керівники ЗПО; педагогічні працівники ЗПО; здобувачі освіти; батьки/інші законні представники здобувачів освіти, а також 46 керівників органів управління освітою (далі – керівників ОУО).

Кількість респондентів:

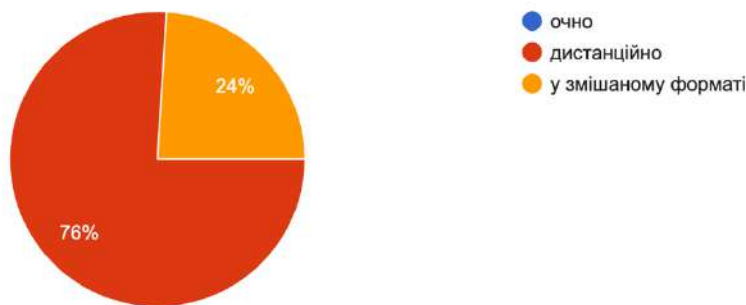
Учні/учениці	Батьки або інші законні представники	Педагогічні працівники	Керівники
644	1243	201	25

Аналіз інформації, зібраної за результатами моніторингу, здійснювався із застосуванням якісних та кількісних методів опрацювання даних.

Переважна більшість ЗПО Донецької області (76%) розташовані в містах, 12% - в селищах і 12 % - в селах.

Станом на 01.02.2024 освітній процес у 19 закладах (76%) здійснюється дистанційно та у 6 (24%) - в змішаному форматі.

23 (95,8%) керівники ЗПО зазначають, що формат навчання обумовлений небезпечною ситуацією в регіоні.

Внаслідок повномасштабної військової агресії росії проти України з 2021/2022 н. р. різко зменшилася кількість здобувачів позашкільної освіти.

Анкетування керівників ЗПО показали, що відтік дітей відбувся через вимушений переїзд за кордон і зміну місця їхнього перебування. Іншою причиною стало зменшення кількості здобувачів освіти через їхній переїзд в інші регіони України. Водночас, залишилася частина дітей, які змушені перебувати на тимчасово окупованих територіях.

Так, в 2021-2022 н.р. в ЗПО, які взяли участь в дослідженні здобували позашкільну освіту 13734 дитини, в 2022-2023 н.р. їхня кількість зменшилася до 6032, а в 2023-2024 н.р. – до 5959 дітей.

Станом на 01.02.2024 р. в зазначених закладах працює 555 педагогів. З них в простої знаходяться 3 педагоги; 11 педагогічних працівників перебувають у відпустці без збереження заробітної плати. Також з 24.02.2022 року 67 педагогічних працівників були звільнені з різних причин.

Окрім того, 10 керівників закладів ЗПО зазначили, що мають наявні вакансії педагогічних працівників.

Для зменшення кількості вакансій керівники приймають наступні управлінські рішення:

- залучення сумісників;
- звернення до міського центру зайнятості;
- пошуки працівників через соцмережі, офіційні сторінки та сайти закладів;
- пропозиція вакантних годин педагогічним працівникам закладу, які працюють не на повну ставку;
- подання інформації за формою до служби зайнятості;
- подання заявок до відділу освіти щодо потреб у кадрах.

Частина керівників не має можливості закрити вакансії у зв'язку з фінансовою неспроможністю громади (громада у зоні бойових дій та/або частково/повністю окупована).

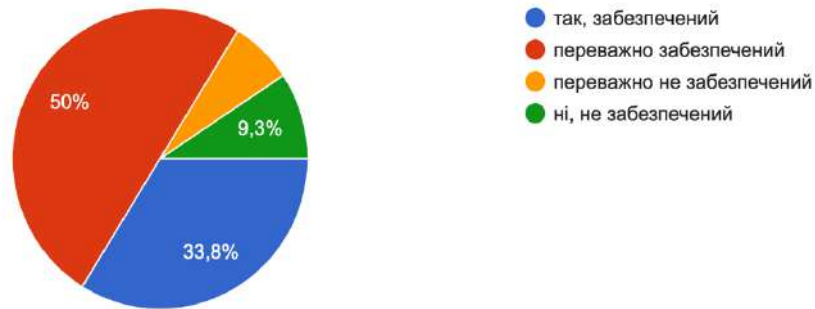
З початком повномасштабного вторгнення 100% керівників ЗПО були змушені внести зміни до організації освітнього/навчально-тренувального процесу, що підтверджується наявністю відповідних розпорядчих документів.

Наразі у ЗПО освітній/навчально-тренувальний процес організовано за навчальними програмами гуртків, секцій, видів спорту, дисциплін, які схвалені (рекомендовані) центральними органами виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у відповідній сфері; затверджені місцевим органом виконавчої влади у відповідній сфері; розроблені у ЗПО за навчальними програмами, які схвалені педагогічною радою, та затверджені керівником закладу позашкільної освіти.

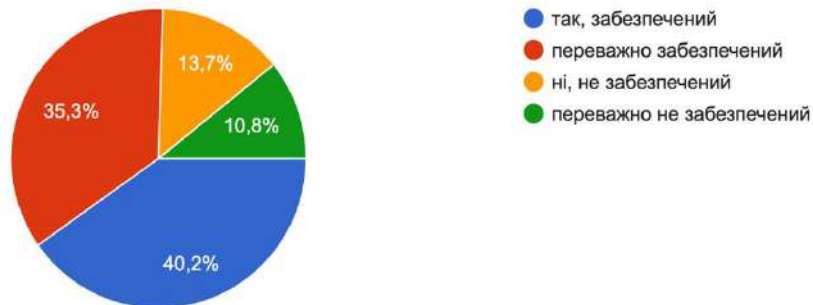

У ході дослідження з'ясовано, що станом на 01.02.2024 р. в закладах, які взяли участь в опитуванні, здобувають позашкільну освіту 39 дітей з особливими освітніми потребами (далі - діти з ООП). Таким чином, лише у 8% закладів, що взяли участь в опитуванні, організовано інклюзивне навчання. Інші ЗПО не мають такої потреби.

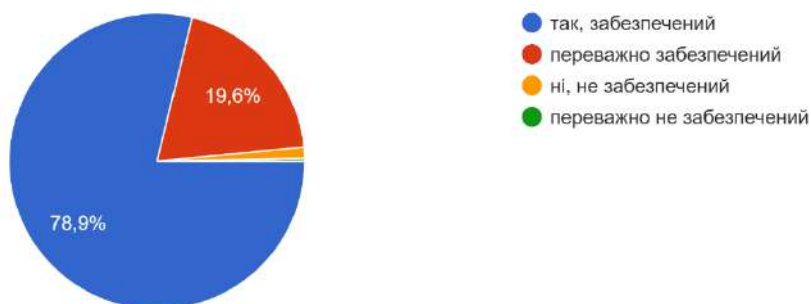
На думку 33,8% педагогічних працівників, які були опитані, гуртки забезпечені наочними посібниками відповідно до освітньої та навчальної програм, 50% вважають, що гуртки переважно забезпечені, 6,9% опитаних вважають, що гуртки переважно не забезпечені та 9,3% - що гуртки взагалі не забезпечені наочними посібниками.

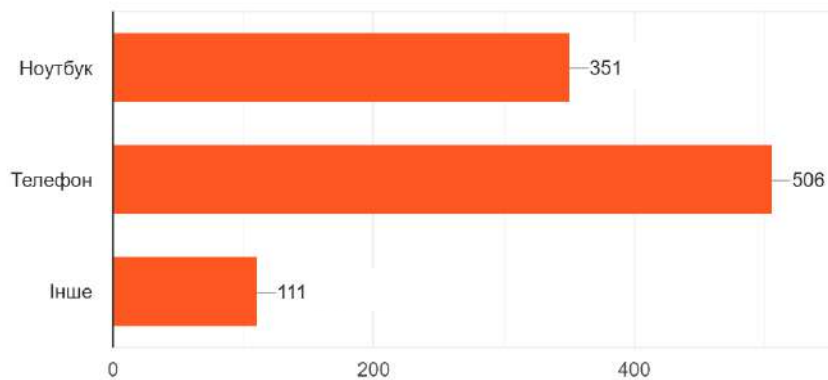
Схожа ситуація зберігається і з забезпеченням гуртків технічними засобами. Лише 40,2% опитаних педагогічних працівників вважають, що гурток забезпечений технічними засобами відповідно до освітньої та навчальної програм. На думку 35,3% респондентів гуртки переважно забезпечені технічними засобами, 13,7% - переважно не забезпечені і 10,8% - взагалі не забезпечені.

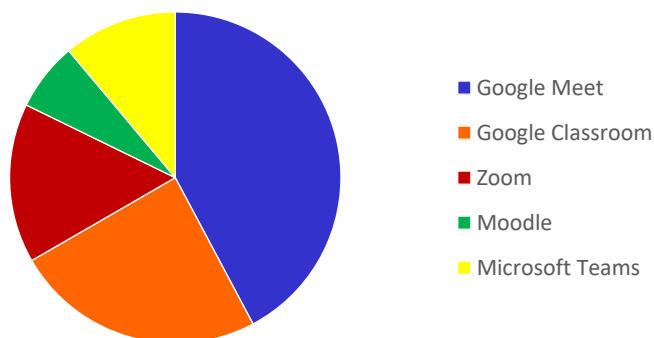
На думку опитаних здобувачів позашкільної освіти та їхніх батьків 78,9% дітей забезпечені технічними засобами навчання, 19,6% - переважно забезпечені. Проте 1,5% дітей переважно не забезпечені або не забезпечені взагалі технічними засобами навчання та використовують пристрої сумісно з братами/сестрами або батьками.

Під час занять більшість опитаних здобувачів позашкільної освіти використовує телефон (506 осіб), ноутбук (351 особа) або інші пристрої (111 осіб).

Для організації дистанційного/змішаного навчання в закладах використовуються онлайн-платформи. Найпоширенішими з них є Google Meet (76%), Google Classroom (44%), Zoom (28%). 12,3% педагогів використовує декілька інструментів одночасно.

Найпоширенішими формами роботи серед опитаних педагогів є:

- відеоконференція;
- форум;
- чат;
- блог;
- електронна пошта;
- тощо.

Більшість використовує декілька форм роботи одночасно.

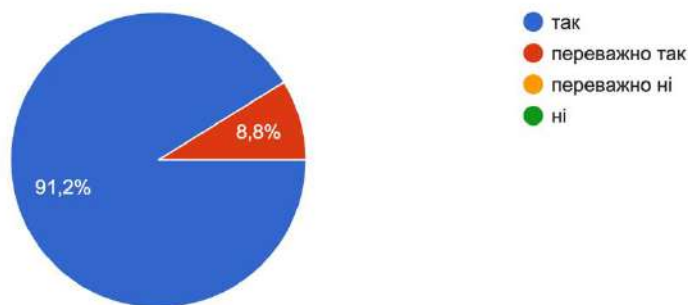
Також педагогічні працівники використовують різноманітні інструменти для створення цифрового навчального контенту: LearningApps, Padlet, YouTube, Kahoot, Microsoft PowerPoint, Jamboard, Canva, Wolf, Wondershare Filmora, Gamma, Book Creator, Quizizz, Genially, Wordwall, InShot, CapCut, Pinterest, Slidesgo та багато інших.

Окрім того, в освітньому процесі педагоги використовують готові наробки, розміщені на платформах «Всеосвіта», «На урок», «Всеукраїнська школа онлайн», «Навчання без меж», у соцмережах Instagram, Facebook, на відеохостингу YouTube та ін.

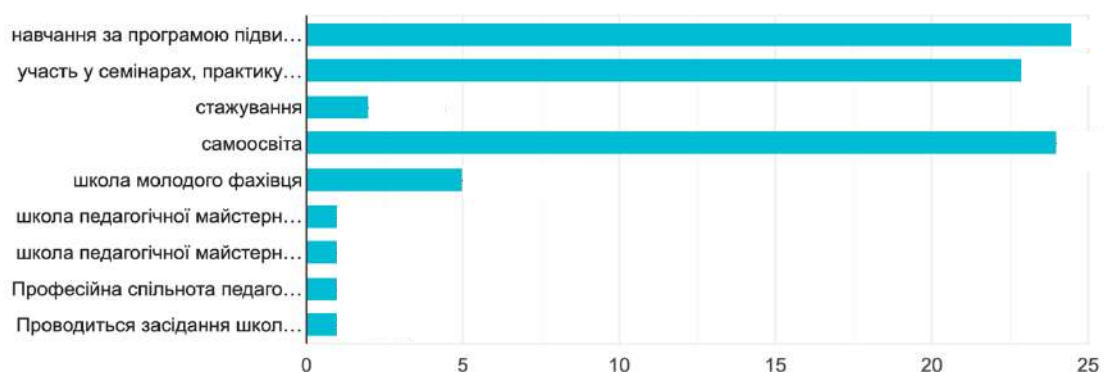
За результатами спостереження за навчальними заняттями та аналізу наданих закладами освіти розкладів, слід зазначити, що більшість педагогів (73%) доцільно використовують засоби дистанційного навчання, 16% - використовували, проте підібраний матеріал не повністю відповідав меті заняття та/або віковим особливостям дітей. На 11% переглянутих занять педагогами майже не використовували інтерактивні навчальні матеріали.

Як зазначають спостерігачі, педагогам варто розширити використання інноваційних технологій навчання та постійно підвищувати рівень цифрової грамотності.

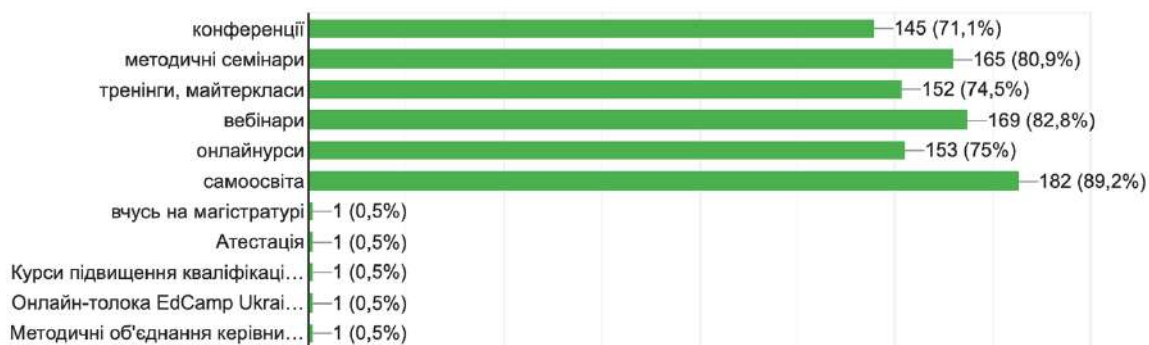
Результати анкетування педагогічних працівників показали, що 186 (91,2%) педагогів вважають, що у закладах створені умови для постійного підвищення кваліфікації, чергової та позачергової атестації, «переважно так» відповіли 18 (8,8%) респондентів.

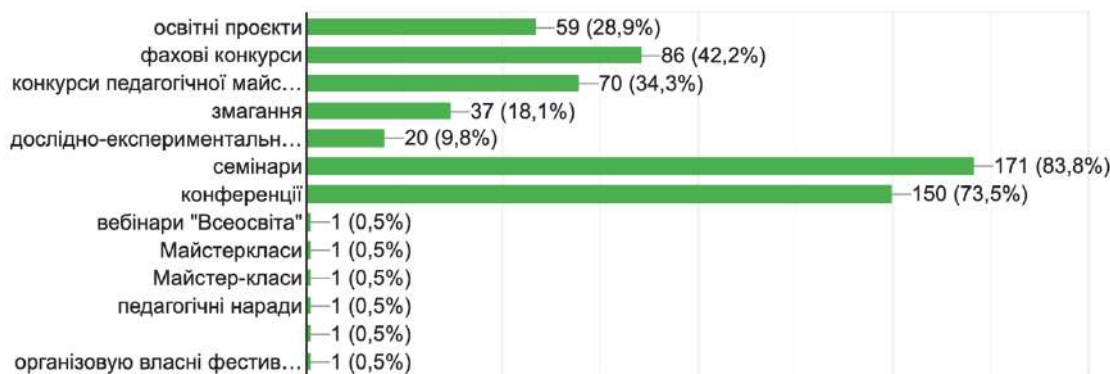
Для безперервного професійного розвитку педагогів в закладах забезпечується участь педагогів у навчаннях за програмами підвищення кваліфікації, семінарах, практикумах, тренінгах, вебінарах, майстер-класах, тощо. Також організовуються школи молодого фахівця, школи педагогічної майстерності.

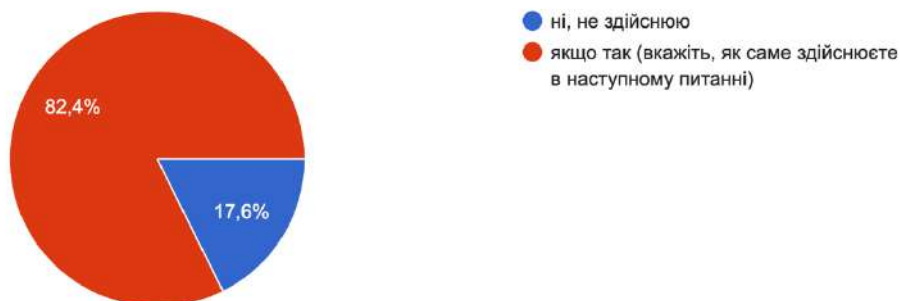
Окрім того, педагоги ЗПО відповіли, що підвищення професійної кваліфікації відбувалося за такими формами:

Педагогічні працівники зазначили, що беруть участь у таких заходах:

За результатами анкетування 168 (82,4%) педагогів постійно здійснюють самоаналіз результативності та ефективності роботи гуртка, секції, іншого творчого об'єднання. Проте викликає занепокоєння, що 36 педагогів (17,8%) не здійснюють самоаналіз ефективності роботи гуртків.

Самоаналіз результативності та ефективності роботи гуртка, секції, іншого творчого об'єднання педагоги здійснюють у такий спосіб:

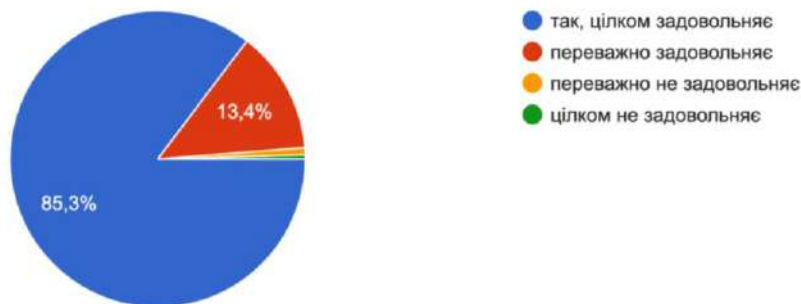
- використання рефлексії на певних етапах заняття;

- спостереження за діяльністю вихованців під час занять, активністю, за динамікою особистих досягнень;
- залучення дітей до обговорення наступних тем занять, врахування їхніх пропозицій;
- зворотний зв'язок з батьками;
- портфоліо результативності колективу, керівників та вихованців;
- звіт керівнику;
- моніторинг участі вихованців у заходах різних рівнів;
- аналіз результатів навчання відповідно до вимог навчальної програми.

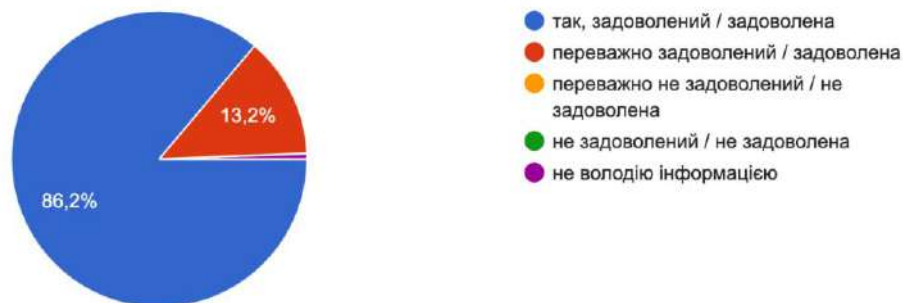
Серед перешкод для здійснення освітнього процесу більшість респондентів визначають:

- повітряні тривоги – 92%;
- нестабільний інтернет – 88%;
- відсутність електроенергії – 88%;
- технічні проблеми – 40%;
- тощо

85,3% опитаних здобувачів позашкільної освіти (старше 14 років) задоволені розкладом занять та організацією освітнього процесу, 13,4% - переважно задоволені.

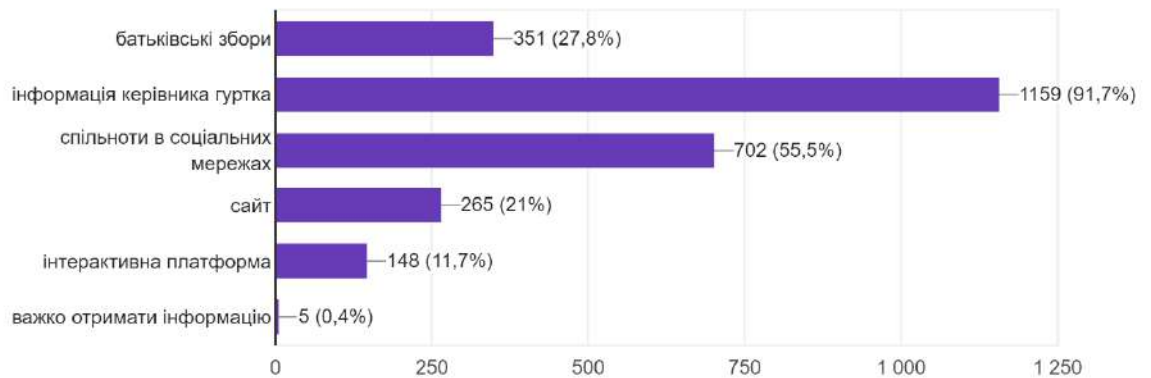

86,2% опитаних батьків здобувачів позашкільної освіти задоволені організацією освітнього процесу, 13,2% - переважно задоволені.

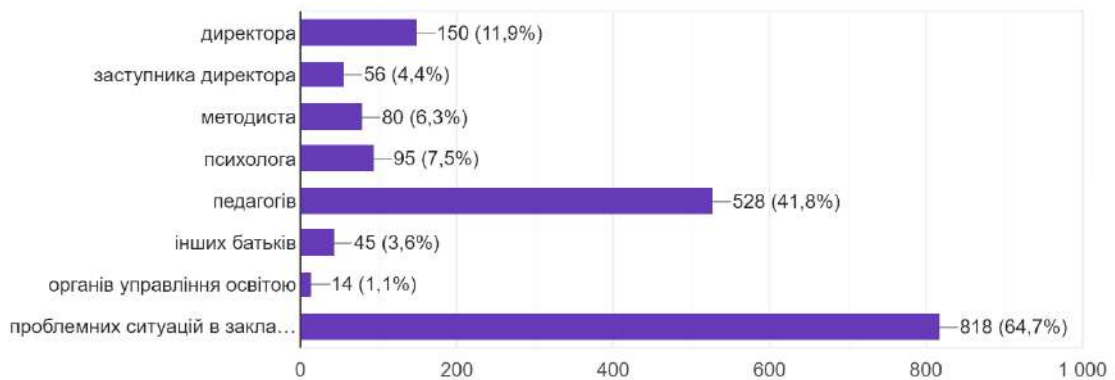

Вони зазначають, що керівництво та педагогічні працівники ЗПО відкриті для комунікації та надають можливість отримати інформацію про освітній

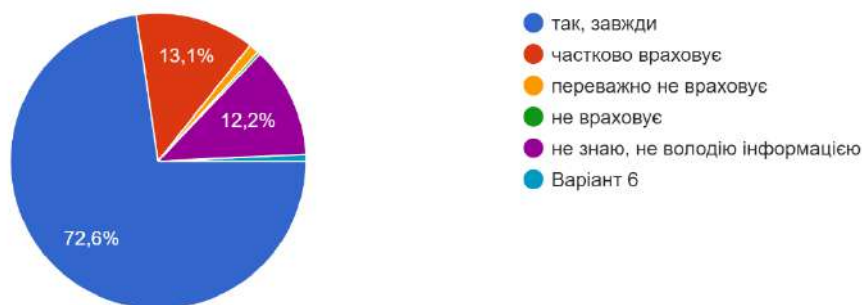
процес за допомогою батьківських зборів, особистого спілкування з керівником гуртка, соціальних мереж, тощо.

У разі виникнення проблемних ситуацій батьки завжди можуть звернутися за допомогою до керівника ЗПО, керівників гуртків, методиста, психолога. Проте 64,7% опитаних батьків зазначають, що проблемних ситуацій в закладі жодного разу не виникало.

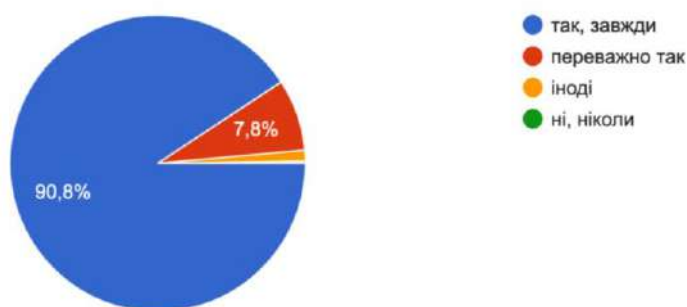

Окрім того, більшість батьків впевнені, що заклад позашкільної освіти завжди враховує думку батьків під час прийняття важливих управлінських рішень.

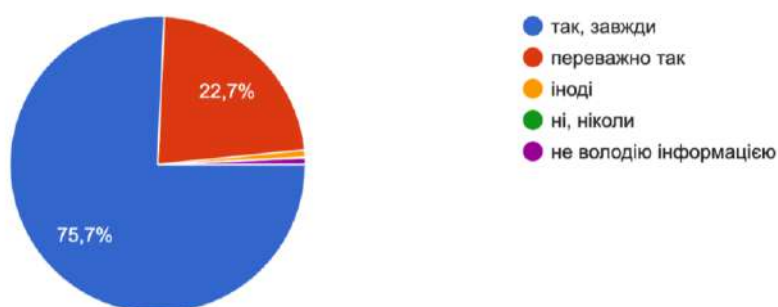

90,8 % батьків здобувачів позашкільної освіти, які були опитані, також зазначають, що педагогічні працівники завжди забезпечують зворотний зв'язок,

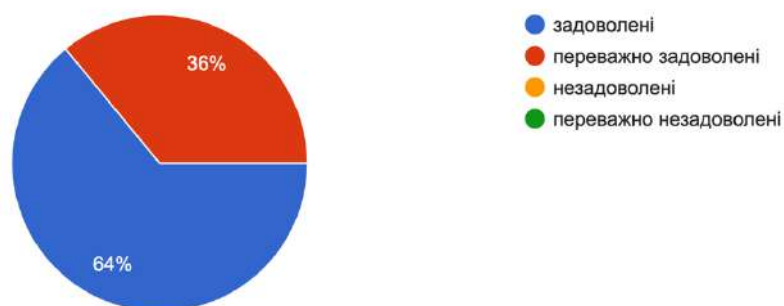
7,8 % - переважно забезпечують зворотний зв'язок, проте 1,4% респондентів не отримують зворотного зв'язку.

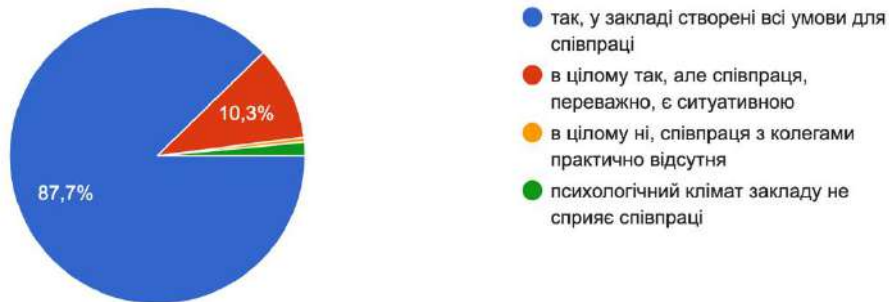
На думку батьків 957 дітей (75,7%) вважають освітнє середовище безпечним, переважно безпечним - 287 дітей (22,7%), іноді - 10 (0,8%) та не володіють інформацією 9 батьків (0,1%).

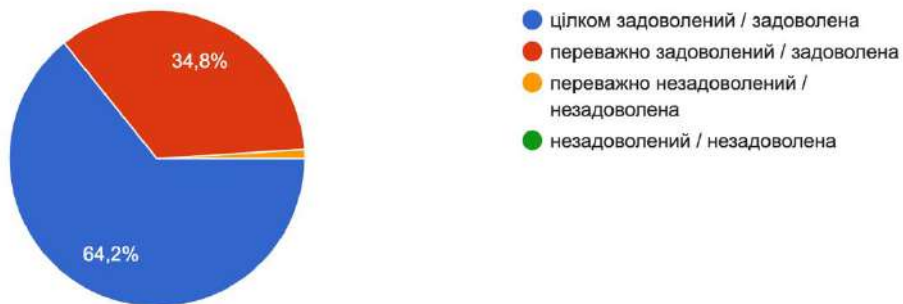
Керівники ЗПО вважають, що 64% учасників освітнього процесу задоволені психологічним кліматом у закладі освіти, 36% - переважно задоволені.

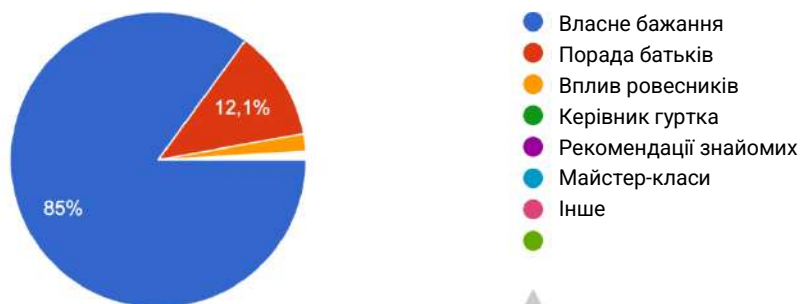
179 педагогів (87,7%) ЗПО також вважають, що психологічний клімат закладу освіти сприяє співпраці всіх учасників освітнього процесу під час здійснення дистанційного навчання.

На момент опитування більшість педагогічних працівників ЗПО (131 - 64,2%) зазначили, що цілком задоволені умовами праці в закладі, 71(34,8%) - переважно задоволені і 2(1%) - переважно незадоволені.

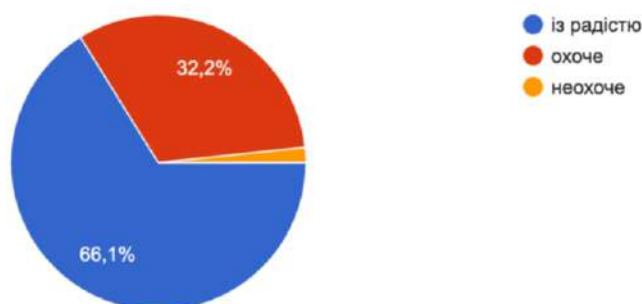

За інформацією батьків більшість здобувачів освіти відвідує заклад позашкільної освіти за власним бажанням - 1075 (85%) дітей. Також діти відвідують гуртки за порадою батьків – 153 (12,1%) особи, за порадою друзів – 24 (1,9%) особи, а також інші варіанти.

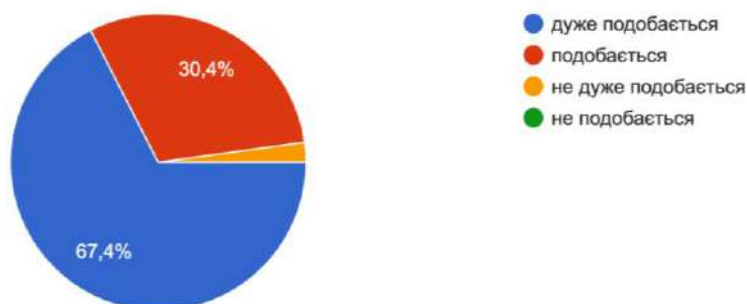

Також батьки здобувачів освіти зазначають, що 836 (66,1%) дітей відвідують заняття із радістю, 407(32,2%) – охоче. І 21 (1,7%) дитина неохоче

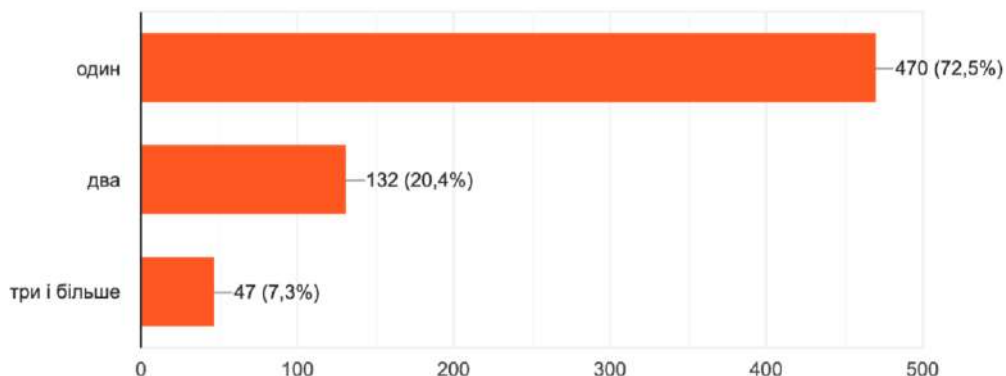
відвідує ЗПО, але це пов'язано з тим, що у дітей не вистачає часу на позашкільну освіту і діти втрачають інтерес.

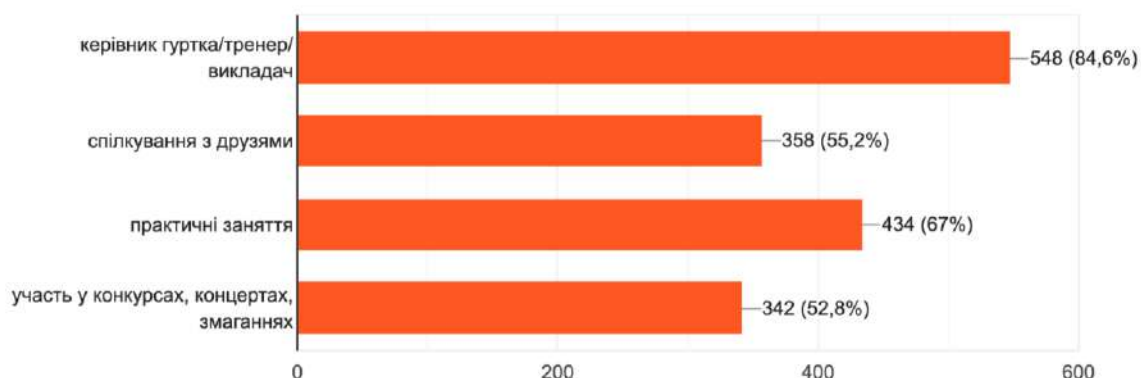
Водночас, самі здобувачі освіти (старше 14 років) відповіли, що їм дуже подобається відвідувати ЗПО - 437 (67,4%) респондентів, подобається – 197 (30,4%), не дуже подобається - 14 (2,2%).

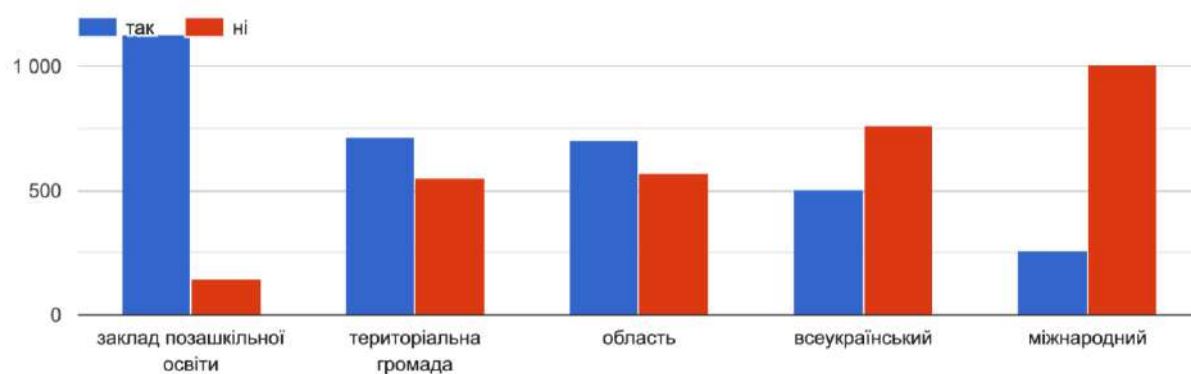
При цьому 470 дітей (72,5%) відвідує один гурток в закладі, 132 дитини (20,4%) - по 2 гуртки та 47 дітей (7,3%) відвідують 3 і більше гуртків в закладі.

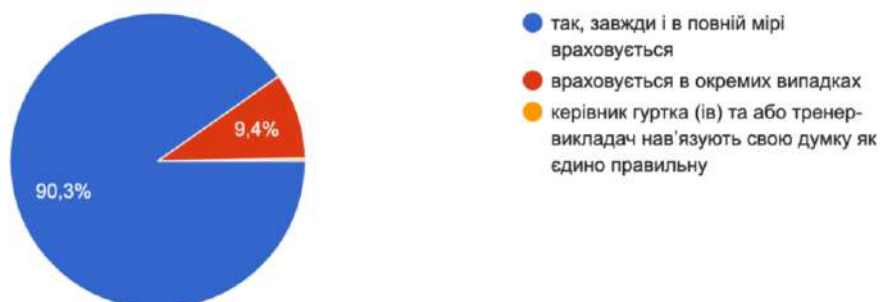
Найбільше у відвідуванні ЗПО дітям подобаються: керівник гуртка, спілкування з друзями, практичні заняття, участь у конкурсах та змаганнях.

Незважаючи на дистанційний режим роботи, складні безпекові умови, недостатнє матеріально-технічне забезпечення, вихованці ЗПО беруть участь у заходах різних рівнів та здобувають призові місця, що свідчить про якісну організацію освітнього процесу.

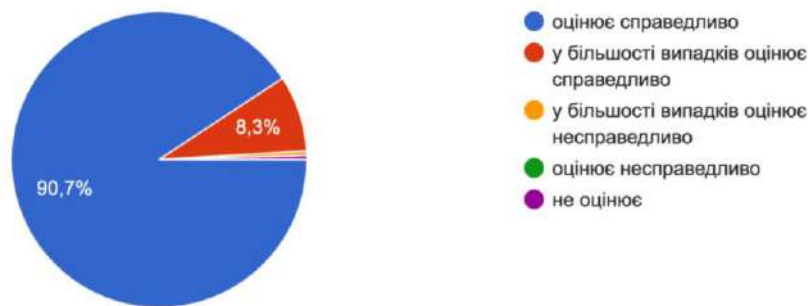

Важливим аспектом зацікавленості та гарної роботи дітей на заняттях є якісна взаємодія з педагогами. Дітям подобається, що їх думка враховується керівником гуртка. 585 (90,3%) респондентів зазначають, що їх думка враховується, 61 (9,4%) - враховується, але в окремих випадках.

Здобувачів освіти ЗПО мотивує якісна та справедлива оцінка їхніх досягнень керівником гуртка. Лише 1% дітей вважають, що їх оцінюють

несправедливо або не оцінюють зовсім, натомість 90,7 % респондентів вважають, що вони оцінені справедливо, 8,3 % - у більшості випадків справедливо.

На думку керівників ЗПО існують такі проблемні питання в організації освітнього/навчально-тренувального процесу щодо забезпечення доступу до якісної позашкільної освіти в умовах воєнного стану:

- безпекова ситуація в країні;
- близькість до лінії проведення бойових дій;
- через постійні повітряні тривоги заняття призупиняються, а подальше їх проведення переноситься на невизначений час;
- велика кількість вихованців ЗПО виїхали за кордон або в інші регіони України, через те є складності щодо проведення синхронного навчання;
- звільнення та/або евакуація основних педагогів;
- недостатнє матеріально-технічне забезпечення;
- на якість освітнього процесу впливає фінансова неспроможність багатьох батьків, які не можуть забезпечити дітей базовим набором для творчої діяльності;
- великий відсоток дітей не забезпечені власною комп'ютерною технікою та необхідним обладнанням, тому відсутні умови для повноцінного дистанційного навчання;
- відсутня професійна психологічна підтримка учасників освітнього процесу;
- відсутність можливості організації освітнього процесу наживо, через що здобувачам освіти не вистачає «живого» спілкування;
- неможливість підготовки великих концертних номерів художніми колективами;
- відсутність можливості колективам брати участь у конкурсах та фестивалях наживо;
- стан стресу та невизначеності у всіх учасників освітнього процесу, більшість з яких – ВПО;

- відсутність електроенергії;
- різні часові пояси в учнів та керівників гуртків;
- тощо.

Отже, питання організації освітнього процесу для різних категорій здобувачів освіти залишається актуальним і потребує від керівників закладів позашкільної освіти здійснення системного контролю за виконанням освітніх програм та аналізу стану організації дистанційного навчання, створення безпечних умов навчання.

Окрім того, відсутність технічних умов для дистанційного навчання безумовно впливає на якість позашкільної освіти. Відповідно, заклади освіти, а також органи управління освітою, мають подбати про забезпечення пристроями на умовах відповідального зберігання батьками дітей, які не мають можливостей для ефективного дистанційного навчання, забезпечити використання інших технічних засобів комунікації, доступних для учасників освітнього процесу.

Одним із актуальних на сьогодні питань є мова спілкування під час освітнього процесу. Відповідно до частини 1 статті 12 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», державна мова є робочою мовою спілкування для підприємств, установ та організацій державної і комунальної форм власності, у тому числі мовою засідань, заходів, зустрічей.

Тобто державна мова має застосовуватися в робочий час науково-педагогічними, педагогічними та іншими працівниками закладів освіти. Державна мова має використовуватися в межах освітнього процесу, під час проведення навчальних занять (крім занять із навчальних предметів, які, згідно з освітньою програмою закладу освіти, викладаються іноземними мовами або мовами корінних народів і національних меншин), у спілкуванні вчителів, викладачів, іншого персоналу закладів освіти як зі здобувачами освіти (вихованцями), так і між собою (листи МОН від 17.09.19 року № 1-9-581 «Про застосування державної мови в освітньому процесі» та від 01.02.2018 року № 1/9-74 «Лист щодо застосування української мови в освітній галузі»).

Однак спостереження за навчальними заняттями у закладах позашкільної освіти показало, що значна кількість педагогів потребує вдосконалення навичок володіння українською мовою.

Також варто звернути увагу на використання педагогами програмного забезпечення, електронних освітніх ресурсів та онлайн-сервісів російською мовою без перекладу на українську. Наявність такого контенту варто обмежити шляхом автоматичного перекладу. Керівникам та педагогам закладів освіти необхідно неухильно дотримуватися мовного законодавства під час освітнього процесу.

Рекомендації, складені за результатами моніторингу

Засновникам закладів освіти:

1. При формуванні, утриманні та розвитку мережі закладів освіти громади враховувати соціально-економічну, демографічну ситуації, показники розрахункової наповнюваності гуртків ЗПО.
2. Розглянути питання щодо оптимізації мережі ЗПО, враховуючи вимоги законодавства щодо безпечного, інклюзивного та цифрового освітнього простору, рівного доступу до якісної позашкільної освіти, спроможність територіальних громад.
3. Вжити заходів щодо:
 - покращення (осучаснення) матеріально-технічної бази закладів освіти;
 - рівня забезпечення засобами навчання, інформаційними технологіями;
 - цифрового освітнього середовища.
4. Продовжити роботу із забезпечення педагогічних працівників сучасними цифровими засобами навчання.
5. Сприяти збільшенню відсотка учнів охоплених позашкільною освітою для забезпечення прав громадян на здобуття позашкільної освіти.

Керівникам закладів позашкільної освіти:

1. Вжити дієвих заходів щодо забезпечення закладів освіти необхідною кількістю педагогічних працівників відповідно до потреби та фаху.
2. Сприяти професійному розвитку педагогічних працівників для підвищення якості освіти та освітньої діяльності закладу освіти.
3. Створити необхідні умови для формування інформаційно-цифрової компетентності педагогічних працівників.
4. Створити умови для впровадження педагогічними працівниками цифрових та мультимедійних технологій в освітньому процесі.
5. Забезпечувати методичний супровід педагогічних працівників.
6. Забезпечити надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу при відсутності психолога в закладі освіти.
7. Вжити заходів, щодо покращення технічного забезпечення педагогічних працівників та здобувачів освіти, їх доступу до цифрових ресурсів.
8. Вжити дієвих заходів щодо створення належних умов перебування/навчання здобувачів в укриттях за умови відновлення очної форми навчання.
9. Забезпечити організацію освітнього процесу для здобувачів освіти з особливими освітніми потребами відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 779 «Про організацію інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти».